

HISTORISCHE ERFG
Baerne

11

12

13

14

15

16

17

10

5

6

1

2

3

11

P

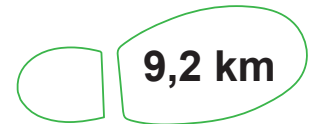
10

9

7

8

Religieuze route

In Baarn staan dertien kerkgebouwen, waarvan tien gebouwen nog als kerk in gebruik zijn: twee katholieke, vier protestantse, een christelijk-gereformeerde, een vrijzinnig-protestantse, een doopsgesezinde en een kerk van het Apostolisch Genootschap. Ook is er een islamitische gebedsruimte. Deze wandeling voert langs een groot aantal van deze gebouwen. We beginnen uiteraard in het centrum van het dorp, op het hoogste punt van de Brink, waar rooms-katholieken in de veertiende eeuw een kerk bouwden. Twee eeuwen later kregen de protestanten, die het christendom wilden hervormen, de overhand in Nederland. De katholieke godsdienst werd verboden; de oude kerk op de Brink is sinds 1580 protestants.

Inhoudsopgave

De wandelroute.....	3
De plekken	5
Praktische informatie	10
Colofon	10
Historische Kring Baerne	10

De Wandelroute

Afkortingen en advies wandeling

LA=linksaf **RA**=rechtsaf **RD**=rechtdoor

1 objectnummers worden vanaf pagina 4 toegelicht

= parkeergelegenheid

= horeca

Start: Brink, Baarn

1. Pauluskerk op de Brink **1**
2. **RD** tussen gemeentehuis/ kerk
3. **LA** Stationsweg 16, Herberg van Paulus **2**
4. **RA** Bosstraat oversteken na 50 meter
5. **LA** Schoolstraat
6. **LA** Kapelstraat 7, voormalige Evangelische Lutherse kapel **3**
7. **RA** Eemstraat
8. **LA** Hoofdstraat
9. **RA** Penstraat
10. **RA** Brinkstraat
11. **RA** Kerkstraat 19, Nicolaaskerk **4**
12. **LA** Eemweg, voormalige Opstandingskerk (nu appartementen) **5**
13. **RA** Tromplaan 7, Calvijnkerk **6**
14. **LA** Heemskerklaan, vervolg Tasmanlaan
15. **LA** Piet Heinlaan
16. **RA** Maatkampweg, Maria Koninginkerk **7**
17. **RA** Bremstraat 60, islamitische gebedsruimte Kuba **8**
18. **LA** Irisstraat, buigt na de speeltuin af naar rechts
19. **RD** Reigerstraat 17, voormalige Nederlands Hervormde Kerk (nu uitvaartcentrum) **9**
20. **RA** Lepelaarstraat
21. **LA** Wijkamplaan
22. **RA** Torenlaan
23. **LA** Javalaan
24. **LA** Stationsweg
25. **RA** Koningsweg 5, Apostolisch Genootschap - dienstencentrum **10**
26. **RD** Prins Hendriklaan oversteken richting station
27. **RD** Stationsplein tot het station en dan **RA** langs het Amaliapark
28. **RD** Gerrit van der Veenlaan
29. **RA** Anna Paulownalaan
30. **LA** Emmalaan om de vijver en rechts de Emmalaan vervolgen
31. **RD** Emmalaan/ hoek Adelheidlaan 8, De Reddingsark **11**
32. **RA** Wilhelminalaan en meteen
33. **LA** Nassaulaan 17, Christelijk Gereformeerde Adventkerk **12**
34. **LA** Nieuw Baarnstraat
35. **RA** Eemnesserweg 63, Doopsgezinde gemeente **13**
36. **RA** Nieuwstraat
37. **RA** Turfstraat
38. **RD** Sophialaan
39. **LA** De Wetstraat 25, voorheen Leger des Heils (nu woonbestemming) **14**, De Wetstraat door blijven lopen tot u weer verderop bij de Sophialaan komt
40. **LA** Sophialaan
41. **LA** Generaal Karel van der Heijdenlaan

- 42. **LA** Oude Utrechtseweg 4a, Paaskerk **15**
- 43. **LA** Amaliaaan
- 44. **RD** Nieuwstraat (Nieuw Baarnstraat oversteken via zebrapad en links van restaurant Cosa) **11**
- 45. **RA** Laanstraat **11**
- 46. **LA** Laanplein rechts voor u het witte gebouw, de vroegere Nederduits Gereformeerde Kerk gelegen aan de Eemnesserweg **16**
- 47. **RA** Eemnesserweg
- 48. **LA** Veldstraat
- 49. **RA** Kerkstraat
- 50. **RA** Kampstraat 8, Het Witte Kerkje **17**
- 51. **LA** Eemnesserweg richting Brink **11 P**

De plekken

- 1** De Grote Kerk of **Pauluskerk** is het oudste rijksmonument in Baarn en dateert uit het einde van de veertiende eeuw. De kerk was vroeger katholiek, maar werd in 1580, tijdens de Reformatie, in opdracht van de Staten van Utrecht in beslag genomen door de hervormden. Dit gebeurde in de kerstnacht. In 1638 werd er een tweede beuk naast de kerk gebouwd. Toen kreeg de toren de hoogte die hij nu heeft: 43 meter. Speciaal voor stadhouder Willem III, die op Soestdijk woonde, werd in de zeventiende eeuw een hofkerkbank neergezet. Prinses Juliana was de laatste van de koninklijke familie die in deze bank heeft gezeten. Alleen als het druk is mogen andere gelovigen daar plaatsnemen, anders wordt deze bank vrijgehouden voor het geval dat een lid van het koninklijk huis de dienst wil bijwonen. In de Pauluskerk zijn ook delen van grafmonumenten te zien; vroeger werden mensen die dat konden betalen in de kerk begraven.

- 2** De **Herberg van Paulus** is sinds de jaren tachtig in gebruik voor verkorte versies van de diensten die in de Pauluskerk worden gehouden. Verder vinden er vergaderingen, catechisaties en dergelijke plaats.

- 3** Dit pand werd van 1926 tot 1946 gebruikt door de Gereformeerde Kerk in Hersteld Verband, een afsplitsing van de Gereformeerde kerk. Vervolgens was het pand in gebruik als **Evangelisch-Lutherse kapel**. Er waren vóór die tijd al Lutheranen in Baarn, die hun diensten hielden in de aula van het Baarns Lyceum, dat vroeger gevestigd was in een villa aan de Stationsweg. De laatste dienst in deze kapel, die nu niet meer als kerk wordt gebruikt, vond in 1989 plaats. De lutherse gemeenten in Baarn en Soest zijn opgegaan in de lutherse kerk aan de Langestraat in Amersfoort.

4 De **Nicolaaskerk**, vernoemd naar de heilige Nicolaas van Myra, is in 1905 gewijd. Na het jaar 1580, waarin de katholieken uit hun kerk op de Brink werden verdreven en overal in Nederland de katholieke eredienst werd verboden, was er lange tijd geen katholiek leven in Baarn. In 1703 kwam er wel een schuurkerk aan de Zantvoortweg, een huis waar reizende priesters in het geheim de katholieke mis vierden. In de loop van de negentiende eeuw werd deze schuilkerk te klein en werd een nieuwe kerk gebouwd, in 1861. Omdat het aantal parochianen bleef groeien werd de huidige kerk gebouwd. De voorzijde heeft een achthoekige toren met spits aan de ene zijde. Aan de andere zijde staat een laag vierkant torenvormig bouwwerk; deze toren is door geldgebrek niet afgebouwd. De kerk bezit een gepolychromeerd (in veel kleuren geschilderd) houten beeld van Maria van Baerne uit 1735. Bijzonder zijn ook een miskist van een van de reizende priesters en een houten tabernakel die nog stammen uit de tijd van de schuilkerk.

5 De **Opstandingskerk** (tegenwoordig Ruysdaelhof) is in 1964 gebouwd als tweede gereformeerde kerk in Baarn, na de kerk aan de Oude Utrechtseweg (zie 15). Het waren twee gebouwen van dezelfde gereformeerde gemeente. De gemeenteleden konden kiezen naar welk gebouw ze gingen en de dominee ging afwisselend in beide gebouwen voor. Toen de Opstandingskerk werd gebouwd, kreeg de kerk aan de Utrechtseweg de naam Kruiskerk. In 1995 werd de Opstandingskerk buiten gebruik gesteld - het aantal gelovigen was afgenomen en er kwamen appartementen in - en bleef alleen de Kruiskerk over. Dat vond men geen goede naam, omdat het kruis van Jezus werd gevolgd door zijn opstanding. Vandaar dat de kerk aan de Utrechtseweg sinds 1995 de Paaskerk heet: Pasen verbindt kruis en opstanding. Bijzonder aan het moderne gebouw aan de Eemweg, ontworpen door de Baarnse architect Zuiderhoek, zijn onder andere de kleurrijke raampartijen, claustra's genoemd.

6 De **Calvijnkerk** aan de Tromplaan 7 is het gebouw van de Gereformeerde Bond. Dit is een stroming van behoudend hervormden die de hervormde kerk niet wilden verlaten. De sober uitgevoerde kerk zonder toren heeft een symmetrische voorgevel, glas-in-loodvensters aan weerszijde van de dubbele deur in de voorgevel en losstaande pijlers in de stijl van de Amsterdamse School. Het orgel werd in 1862 gebouwd door Lodewijk Sjoerd Ypma, een bekende orgelbouwer.

7 De katholieke **Maria Koninginkerk** uit 1962, ontworpen door architect H. Knoop, heeft een losstaande toren; aanvankelijk zat er geen spits op, die kwam er pas eind jaren negentig. De klok komt uit de Johanneskerk in Uithoorn. In 2011 werd de kerk samengevoegd tot de Martha- en Maria-parochie samen met de Nicolaaskerk en een aantal Eemlandse kerken.

8 De islamitische gebedsruimte **Kuba** werd begin jaren negentig geopend. De naam verwijst naar de eerste moskee die ooit gebouwd is; de eerste stenen zouden door de profeet Mohammed gelegd zijn in het dorp Quba, kort nadat hij van Mekka naar Medina was gereisd.

9 **De Ark** is nu een uitvaartcentrum maar was vroeger een Nederlands Hervormde kerk. Gebouwd in 1962, buiten gebruik sinds 1982. De kerkzaal wordt omsloten door twee grote hellende raampartijen die refereren aan de Ark van Noach. De klokkentoren, tevens schoorsteen, is nog steeds zichtbaar. In het interieur kunstwerken van de Ark van Noach en Jonas in de walvis.

10 Het **Apostolisch Genootschap** werd in gebruik genomen in 1984. Op loopafstand (Jacob van Lenneplan 12) bevindt zich in een monumentale villa het centrum voor informatie en verdieping Berg en Dal van het Apostolisch Genootschap. Daarin is ook een bibliotheek met audioruimte en filmzaal ondergebracht.

11 De evangeliegemeente **De Reddingsark** is gevestigd in villa Salem, gebouwd rond 1879 door C. Sweris, die het Wilhelminapark ontwikkelde. Salem is de bijbelse naam voor Jeruzalem; de naam staat symbool voor vrede.

12 In 1893 fuseerden de Christelijke Gereformeerde Kerk (Oude Utrechtseweg) en de Nederduitsch Gereformeerde Kerk (Eemnesserweg). De kerkgangers van de Oude Utrechtseweg die niet meewilden in de fusie, gingen naar deze Christelijk Gereformeerde **Adventkerk** aan de Nassaulaan. Het oorspronkelijke gebouw stond haaks op de Nassaulaan. De evenwijdig aan de laan staande beuk is in 1921 gebouwd, het voorportaal en de zijaanbouw zijn in 1993 toegevoegd.

13 In 1927 begonnen de architecten Kleinhout en Van der Steur met de bouw van de **doopsgezinde kerk**. Het is een sobere zaalkerk zonder toren met orgel.

14 Dit gebouw is in 1898 neergezet door een jongensclub van de **Gereformeerde Kerk**, de 'jongelingsvereniging Spreuken 9:10a'. Bijzonder natuurlijk, dat zo'n jongensclub zelf een pand kon laten bouwen. De grond aan de De Wetstraat grensde aan de grond van de kerk aan de Oude Utrechtseweg. In 1907 werd het gebouw gekocht door het Leger des Heils. Aan het begin van deze eeuw verhuisde het Leger naar een andere plek in Baarn. Het kerkje kreeg toen een woonbestemming.

15 Zie voor de geschiedenis van de **Paaskerk** ook nummer 5. Deze gereformeerde kerk heeft een steen met het opschrift D.A.H. Gezelle Meerburg 21 oct. 1880. De grond werd beschikbaar gesteld door prins Hendrik de Zeevaarder. Hij had bepaald dat het een monumentale kerk moest worden, met als gevolg dat de detaillering rijker is dan die in andere gereformeerde kerken. Er kwamen geen kerkklokken, want dat vond de prins storend. Bij de bouw had de kerk een kruisvormige plattegrond, maar in 1904 zijn aan de achterzijde enkele ruimten aangebouwd en kwam er een tweede dwarsbeuk onder toezicht van architect Tjeerd Kuipers.

16 Op 1 februari 1891 werd H.H. Kuyper in de **Nederduits Gereformeerde Kerk** tot dominee bevestigd door zijn vader, de latere minister-president. Het gebouw is slechts vijf jaar als kerk gebruikt. De bouw vond plaats in 1888 en in 1893 kwam er een fusie met de kerk aan de Oude Utrechtseweg. De bij nummer 12 genoemde kerk aan de Nassaulaan is gesticht door mensen die niet met deze fusie meegingen. Dit gebouw aan de Eemnesserweg werd verkocht en als timmerwerkplaats en drukkerij gebruikt. Het terrein werd in 2019 verkocht aan een projectontwikkelaar.

17 Het **Witte Kerkje** heeft een deels ingebouwde toren en een opengewerkte achtkantige spits. In de toren bevindt zich een achtkantige klokkenstoel. Het zaalkerkje werd gebouwd in 1893 en ingewijd in 1894. IN 1908 werd de consistorie vergroot. De Nederlandse Protestantenvbond is een vereniging van vrijzinnige christenen die ook openstaan voor buitenkerkelijken. De kerk is enige jaren in medegebruik geweest als Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (GKV) in Baarn. Deze is later samengevoegd met de GKV in Soest.

Praktische informatie

Startpunt:	Brink, Baarn (hier begint de beschrijving), maar u kunt ook de wandeling elders beginnen vanaf bijvoorbeeld station Baarn
Eindpunt:	Idem
Bereikbaarheid:	OV - het NS Station Baarn ligt op 12 min. lopen van de Brink
Met de auto:	Parkeerterrein op en achter de Brink
Horeca onderweg:	Diverse horeca op en rond de Brink (start- en eindpunt), bij de Laanstraat
Lengte wandeling:	9,2 km
Inkorten mogelijk:	Zie kaartje
Moeilijkheidsgraad:	Gemakkelijk

Colofon

De gebruikte kaart is afkomstig van OpenStreetMap (<https://www.openstreetmap.org/copyright>), gegevens beschikbaar onder de Open Database License. Deze wandeling is gecontroleerd in 2023. Indien u tijdens het wandelen onjuistheden tegenkomt, stellen wij het op prijs als u dat mailt aan **wandelen@HistorischeKringBaerne.nl**.

Historische Kring Baerne

Deze route door Baarn wordt u gratis aangeboden door de Historische Kring Baerne. Hiermee hopen we bewoners en bezoekers te verrassen met de vele karakteristieke en historisch waardevolle elementen van Baarn.

Op de website **www.historischekringbaerne.nl** kunt u andere interessante wandelingen vinden over: torentjes, serres, koetshuizen, rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, beelden, schrijvers en Lage Vuursche. De Historische Kring Baerne wil belangstelling kweken voor de geschiedenis van Baarn door het bewaren en bewaken van het Baarnse culturele en monumentale erfgoed. Dit wordt nagestreefd door het verspreiden van kennis en het wijzen op de karakteristieke en historisch waardevolle elementen van Baarn.

In onze Oudheidkamer bevindt zich informatie over het verleden van Baarn, Lage Vuursche en Eembrugge. De digitale fotocollectie bestaat momenteel uit 30.000 ansichtkaarten, foto's en landkaarten/plattegronden. Ook is een groot aantal voorwerpen in de Oudheidkamer te vinden, zoals kunstobjecten, voorwerpen, boeken, affiches, polissen/oorkonden/getuigschriften/medailles, advertenties middenstand, kleding/linnengoed en oude Baarnsche Couranten. Ook is er een groot aantal edities van de Baarnsche Courant in doorzoekbare pdf-vorm aanwezig.

Bezoekadres Oudheidkamer: Hoofdstraat 1a, 3741 AC Baarn
Openingstijden: woensdag 14 - 16 uur, zaterdag 11 - 13 uur